

Vigastuste strateegia alusdokument.

Tutvustus konverentsil

“Vigastuste vältimine Tallinnas”

Tallinn. 22.mai 2008

Ain Aaviksoo, Gerli Paat
Poliitikauringute Keskus PRAXIS

TAUST & ALUSDOKUMENT

22.05.2008

Vigastuste strateegia alusdokument

2

Alusdokumendi väljatöötamise eesmärk

Välja selgitada:

1. Milline on hetkeseis Eestis vigastustealase **ennetustegevuste** osas?
2. Milline on olemasolevate vigastustega seotud **uuringute ja andmete** olukord Eestis?
3. Milline on **rahvusvaheline praktika** vigastuste ennetamise alal?
4. Millised on **peamised probleemid**, millele vigastuste ennetamise strateegia peaks keskendumama?
5. Milline on mõistlik vigastuste **strateegia koostamine** protsess, kaasatavad osapooled ja ajakava?

Alusdokumendi koostajad

- Käesoleva alusdokumendi on koostanud Taie Kaasik, Ain Aaviksoo, Gerli Paat, Peeter Rehemaa, Toomas Ernits, Tiit Haviko, Sirje Vaask ja Siret Läänelaid.
- Töö koostajad on väga tänulikud kõikide asjalike kommentaaride ja meeldiva koostöö eest Annika Veimerile ja Anneli Sammelile Tervise Arengu Instituudist ning Ülle Rüüsonile Rapla Maavalitusest.

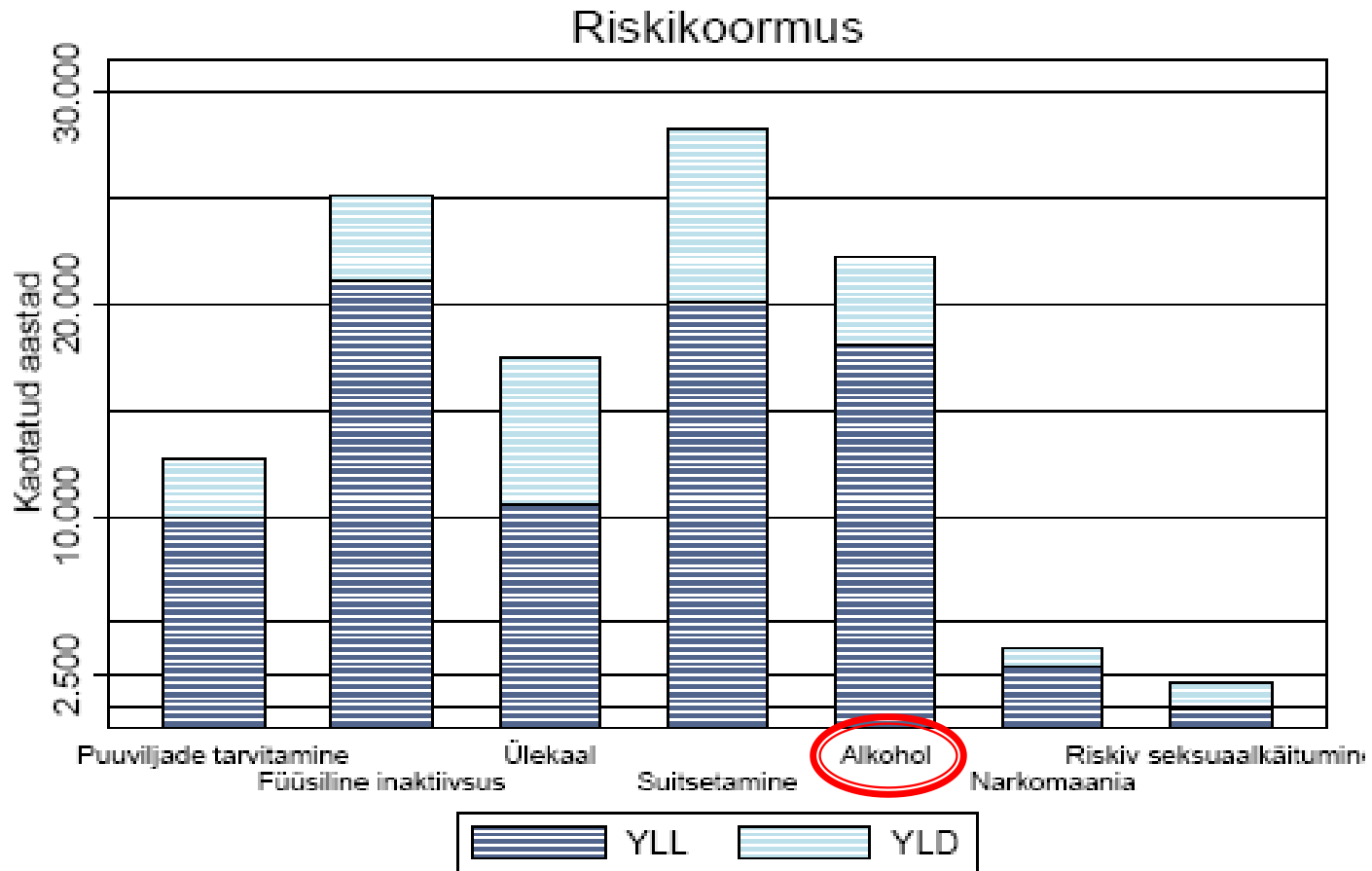
Lõpplahenduseni jõudmine

- Seni vigastuste ennetamiseks tehtud tegevused
- Vigastuste muster
- Lisamaterjal, millele toetuti alusdokumendi koostamisel:
  - Vägivalla ja vigastuste interventsiooni näited, põhjuse, tõhususe ja TH sektori rolli järgi
  - Vigastuste ennetamise strateegia kavand *Cristoffeli ja Gallagheri (2006) järgi*
  - Võimalikud koostööpartnerid vigastuste ennetamise programmi väljatöötamisel
  - Rahvusvahelised raportid, mis on seotud vigastuste ja vägivalla ennetamisega
  - Valik seadusi liiklussõidukite, põletuste ja mürgistuste vigastuste ennetamise kohta

Kõrgenenud vigastusriskiga seotud tegurid

- Vanus (lapsed ja eakad)
- Ohtlik füüsiline keskkond
- Alkohol ja illegaalsed narkootikumid
- Vaesus, majanduslik ebavõrdsus

Tubakas, lodevus ja alkohol – Eesti rahva suurimad vaenlased

Allikas: Haiguskoormuse tõttu kaotatud eluaastad Eestis: seosed riskifaktoritega ja riskide vähendamise kulutõhusus. TÜ/SoM 2004

Alkohol ja vigastused

Tabel 10-1. Alkoholi kasutamise seotud Eesti rahvastiku tervisekaotus (DALY)

	0-4	5-19	20-44	45-64	65+	Kokku
Kasvajad	0	14	241	1 677	1 039	2 971
Psühhiaatrilised haigused	0	38	742	1 015	127	1 922
Seedeorganite haigused	0	14	1 540	2 675	637	4 867
Südame-veresoonkonna haigused	0	68	1 111	4 187	454	4 913
Välispõhjused	73	650	3 972	2 420	460	7 574
Kokku	73	784	7 607	11 974	1 809	22 248
% riskiteguri kogukoormusest	0,3%	3,5%	34,2%	53,8%	8,1%	
% vanusrühma tervisekaotusest	0,6%	4,2%	12,2%	10,8%	1,3%	

Allikas: Haiguskoormuse tõttu kaotatud eluaastad Eestis: seosed riskifaktoritega ja riskide vähendamise kulutõhusus. TÜ/SoM 2004

Peamised vigastustega seotud probleemid Eestis

- Eesti on **5 kõige kõrgema suremuskordajaga** riigi hulgas Euroopas
- Enim vigastuste ohvreid **tööeas meeste** hulgas
- Vigastused **sõltuvusainete** tagajärjel suurenenud
- Vigastuste tagajärjel kahju enam kui **5 mlrd kr aastas**
- Puudub ühtne, kõiki vigastusliike ning erinevaid majandussektoreid haarav riiklik **ennetuskava ja ametkond**
- Puudub vigastuste **seiresüsteem** (näit register vm)
- Vigastuste **tekkepõhjuste uurimine** Eestis on mahajäänud ja alarahastatud
- **Poliitiline tähelepanu** vigastustele ebajärjekindel

STRATEEGIA

22.05.2008

Vigastuste strateegia alusdokument

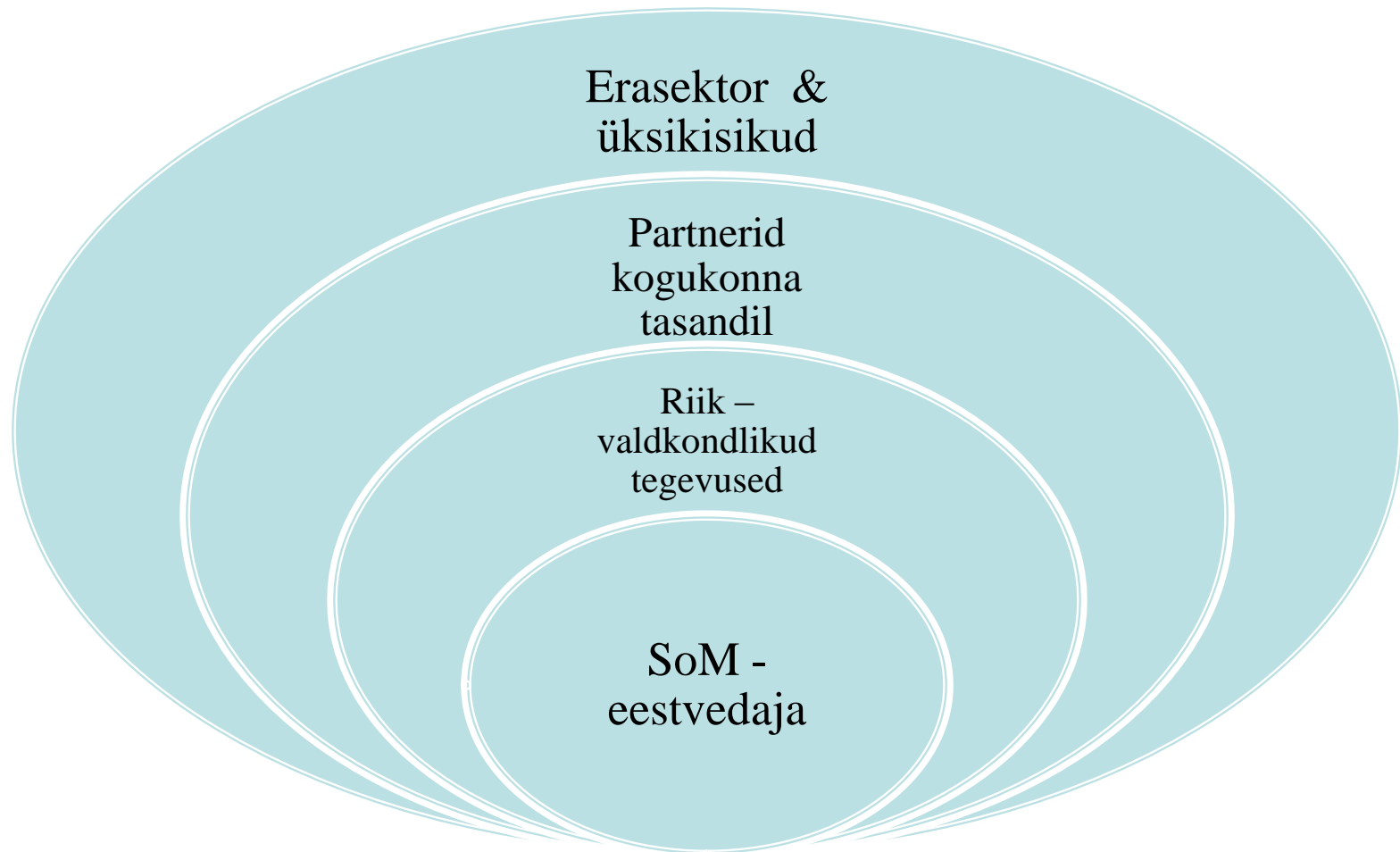
10

Põhistrateegiad (kohustuslikud osad igas tegevusplaanis)

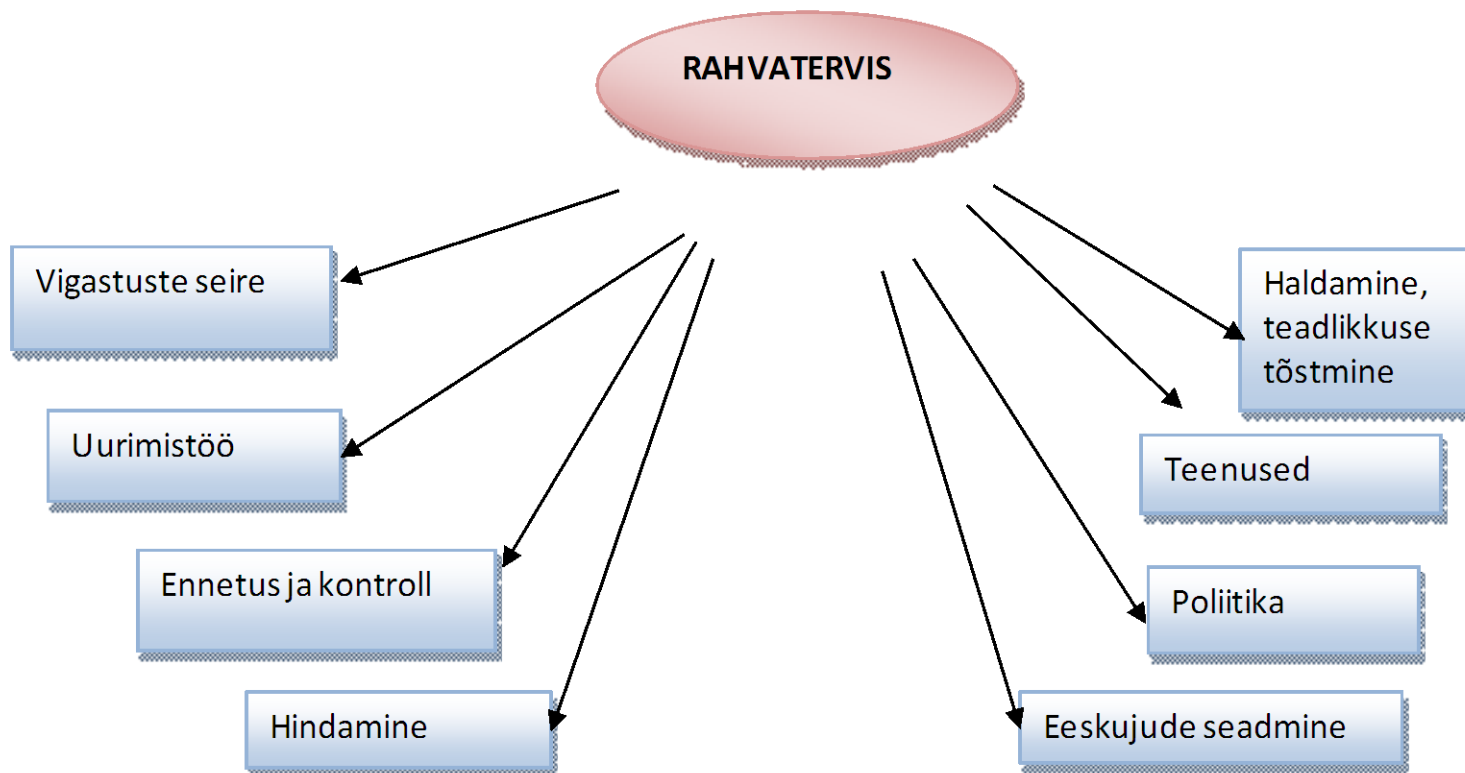
1. ümbritseva **keskkonna muutmine** selliselt, et see juba omalt poolt pakub kaitset;
2. individuaalse käitumise muutmine **õiguslike või administratiivsete korralduste abil**;
3. riskigrupi või riski-isiku **veenmine oma käitumist muutma** selliselt, et riski vähendada;

Allikas: Committee on Trauma Research 1985

Strateegia – tuumast üksikisikuni

Tervishoiusektori roll

Riigi (eestvedaja) tuum-funktsioonid

1. Info kogumine (kohalikul ja riigi tasandil)
2. Üleriigiline koordineerimine, juhtimine ja administreerimine
3. Programmi arendamine ja rakendamine
4. Poliitika kujundamine
5. Hindamine ja evalveerimine
6. Professionaalse koolituse ja ettevalmistuse tagamine
7. Avalikkuse teavitamine ja haridusprogrammide loomine
8. Rahvastiku kaitsmine ja vigastuste valdkondade ja juhtumite uurimine

Tegevuste sihistamine

1. **Eagrupid & vigastusriskid** – olulised mõlemad
2. Leida **kattuvad ennetusmeetmed** eagrupiti ja põhjuste lõikes
3. **Laiema mõjuga** ennetustegevused kõige efektiivsemad (nt alkoholi tarvitamise vähendamine elanikkonnas)
4. **Võrdväärsus** – sekkumiste “kättesaadavus” kõigile

KAVANDAMINE (e Millest lähtuda?)

- **Prioriteedid**
  - **sihtrühmad**
    - vanus (väikelapsed & 25-55a)
  - **riskitegurid → meetmed**
    - mõju haare ja ulatus
    - senine Eesti ja maailma praktiline kogemus
- **Sünkroniseeritud tegevus riigi (ja kogukonna) tasandil**
  - tugevdada parimat olemasolevast
  - arendada puuduvat kriitilisest
- **Komplekssed (aga teostatavad) tegevus-strateegiad**
  - turvaline keskkond + normatiivid + inimeste veenmine
  - rahvusvaheliselt tõendatud tulemuslikkus
- **Keskvõimust väljapoole jäävad osapooled**
  - eeldused ja soovitusel (nn abivahendi, mitte kohustuse mõttes)

SISU

(e Mis on kindlasti oluline?)

- **Vigastuste monitooringu ja seiresüsteem**
  - koos analüüsivõimekusega
  - ülevaate saamisest kuni tulemuslikkuse analüüsini
  - kaasata võimalikult kogu vigastuste kohta käiv info eri allikatest (sh KOV, teised ametkonnad)
- **Alkohol**
  - on suurim üksikmõjur tervikuna ja oluliste sihtrühmade lõikes
  - omab positiivset *spill-over* efekti ka teiste terviseprobleemide suhtes
- **Suitsiidid**
  - jätkuvalt kõrgem kui võrdlusriikides
- **Toimiv ühtlane koostöövõrgustik**
  - SoM (ja haldusala) liidriroll, vastutus ja tuumfunktsioonid
  - Info kogumine + koondamine + analüüs + jagamine
  - Vastutuse kokku leppimine
- **Lastele turvaline (kooli ja lasteaia) keskkond**
- **Uurimis- ja arendustöö toetamine**
- **Mõistlikud plaanid + läbimõeldud (jätkusuutlik) elluviimine**

Aitäh!

Ain Aaviksoo

Ain.aaviksoo@praxis.ee

Gerli Paat

Gerli.paat@praxis.ee

www.praxis.ee